

ÇOKKÜLTÜRLÜ PSİKOLOJİK DANIŞMA YETERLİKLERİ ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ*

Ömer ÖZER**

Tahsin İLHAN***

ÖZET

Bu çalışmada psikolojik danışmanların çokkültürlü psikolojik danışma yeterlikleri algılarını ölçebilecek bir ölçek geliştirilmiş ve geliştirilen ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği araştırılmıştır. Ölçek geliştirme sürecinde madde havuzunu oluşturmak amacıyla ilgili alanyazın taranmış, yurt dışındaki benzer ölçme araçları incelenmiş ve odak grup çalışması yapılmıştır. Madde havuzundaki maddelere uzman görüşü ile son şekli verilmiş ve 62 maddeden oluşan ölçek formu ile 332 psikolojik danışmandan veri toplanmıştır. Elde edilen veriler açımlayıcı faktör analizi ile incelenmiştir. Tüm analizler sonucunda ÇPDYÖ için 11 maddeden oluşan beceri, 9 maddeden oluşan farkındalık ve 6 maddeden oluşan bilgi alt boyutları şeklinde 3 faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Aynı veri seti ile birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi yapılmış, gerçekleştirilen bazı modifikasyonlarla üç faktörlü yapı doğrulanmış, yapıya ilişkin uyum indekslerinin iyi uyum değerlerine sahip olduğu görülmüştür (X^2/sd : 2.51; RMSEA: .07; NFI: .92; NNFI: .95; CFI: .95; IFI: .95; GFI: .85; AGFI: .83; SRMR: .06). Gerçekleştirilen ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizinde ise üç faktörün çokkültürlü yeterlik olarak isimlendirilen üst faktörde birleştiği gözlenmiştir. Sonuç olarak Çokkültürlü Psikolojik Danışma Yeterlikleri Ölçeğinin, psikolojik danışmanların çokkültürlü psikolojik danışma yeterliklerini değerlendirme de geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çokkültürlülük, çokkültürlü psikolojik danışma, çokkültürlü psikolojik danışma yeterlikleri, çokkültürlü psikolojik danışma yeterlikleri ölçeği, ölçek geliştirme.

* Bu çalışma ilk yazarın ikinci yazar danışmanlığında hazırladığı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Uzman, Anadolu Üniversitesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezi, El-mek:omer_ozar@anadolu.edu.tr

*** Doç. Dr., Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD, El-mek: tahsin.ilhan@gop.edu.tr

**** Bu çalışmanın ilk aşamaları 04-06 Eylül 2014 tarihlerinde Kocaeli Üniversitesi'nde düzenlenen 23. Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sözel bildiri olarak sunulmuştur.

DEVELOPING OF MULTICULTURAL COUNSELING COMPETENCIES SCALE*

STRUCTURED ABSTRACT

In the most basic sense, multiculturalism is a sociological concept and refers to the coexistence of multiple different cultures in the same area (Kymlicka, 1998). However, the coexistence of cultures should not only be considered as the coexistence of just the different races or ethnic origins. American Psychological Association (APA, 2002) defines multiculturalism as a concept that recognizes the broad scope of dimensions of race, ethnicity, language, sexual orientation, gender, age, disability, class status, education, religious/spiritual orientation, and other cultural dimensions.

Recognition of the multicultural nature of societies is also reflected in the field of psychology. The multiculturalism in the field of counseling is expressed as multicultural counseling or culture-sensitive counseling, which is preferred term in Turkey. According to Arredondo et al. (1996), multicultural counseling refers to practices that require multicultural and culture-specific knowledge, skills and awareness in the counseling interaction. Sue and Torino (2005) define multicultural counseling and therapy as both a helping role and a process that uses modalities and defines goals consistent with the life experiences and cultural values of clients; recognizes client identities to include individual, group, and universal dimensions; advocates the use of universal and culture-specific strategies and roles in the healing process.

Multicultural counseling approaches have been studied since the 1950s. Initially, the research has focused only on ethnicity (Christensen, 1975; Pedersen, 1978; Sue & Sue, 1972; Sue & Sue, 1977; Vontress, 1976) however, the concepts that cover factors such as sexual orientation and disability have also been studied in time (Davis, 2014, Lewis, 2006; Mpofo & Harley, 2006, Swanson, 1993, Whitman & Bidell, 2014). In Turkey, it can be said that studies on multicultural counseling are very limited. Available studies are theoretical assessments in general (Bektaş, 2006; Kağnıcı, 2013; Kararmak, 2008; Koç, 2003). Professional organizations such as American Counseling Association (ACA) and American Psychological Association (APA) have stated that mental health professionals should have cultural competencies when dealing with clients of different cultures. On the other hand, the Ethical Rules Booklet published (2011) by the Turkish Psychological Counseling and Guidance Association, which have professional activities in counseling and guidance area in Turkey, states the awareness on the cultural characteristics of the clients as an ethical necessity.

Multicultural counseling competencies consist of three main domains. These are expressed as counselor awareness of own assumptions, values and biases, counselor awareness of worldview of clients from different cultures, and ability to use culturally appropriate intervention strategies (Arredondo et al., 1996). And, each sub-domain is divided into beliefs and attitudes, knowledge and skills subscales. Attitudes and beliefs refers to counselor awareness of their own biases

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/7 Spring 2015*

against other ethnic and racial groups, respect for differences, understanding of the cultural equality rather than cultural superiority, and knowing that traditional counseling approaches may not be suitable for all people (Corey, 2008). The multicultural knowledge refers to worldviews of counselor and clients and counselor's understanding of the information implied by these views. And, the multicultural skills covers competencies such as ability to apply culture-specific interventions, ability to analyze counselor's biases and cultural values about different cultures, ability to make appropriate guidance, and ability to follow studies on multiculturalism (Toporek & Reza, 2001).

Determining the standards for multicultural counseling competencies also implies the issue of the evaluation of the multicultural counseling competencies. The measurement of multicultural competencies is a topic of discussion in the literature, and although there are different opinions on this issue, there is no consensus on how to measure competencies exactly (Constantine & Ladany, 1996; Dunn et al., 2006; Ponterotto, Rieger, Barrett, & Sparks, 1994; Ponterotto et al., 1996). In the evaluation of the multicultural counseling competencies, methods such as individual assessment tools, institutional and program evaluation tools and portfolio methods are used (Dunn, Smith & Montoya, 2006; Hays, 2008).

In the scale development process, first the related literature was reviewed, and the individual assessment tools and focus group interviews, which are commonly used in the literature, were utilized in the current study. An item pool consisting of 93 items was created by making use of the feedback obtained from the related literature and focus group interviews. After performing the necessary corrections, the number of items was reduced to 62. Since it is aimed to make the scale a self-assessment tool for counselors to evaluate themselves; the items were designed in a 5 point Likert-type scale, ranging from 1 - Strongly Agree to 5 - Strongly Disagree. In addition to the early form of the scale, a Personal Information Form developed by the researchers with the questions to learn demographic information and whether the participants had any education on multicultural counseling was also given. The early form of the scale was applied to 332 counselors, and the data was evaluated by exploratory and confirmatory factor analysis. Looking at the factor eigenvalues resulting after Varimax rotation, variance and cumulative variance values together with the scree plot graph, it was found that there are 3 factors with eigenvalues greater than 1, the scree plot graph indicates a three-factor structure, and at least three items were grouped under these factors, also the items grouped under these factors have the same conceptual meaning. The factors obtained after analysis were names as skills (11 items), awareness (9 items), and knowledge (6 items). It was observed that these three factors explain 50.86% of the total variance. A first-order confirmatory factor analysis was carried out with the same data set, and after some modifications the three-factor model structure was confirmed, and it was observed that it has good fit indicates (X^2 sd 2.51; RMSEA: .07; NFI: .92; NNFI: .95; CFI: .95; IFI: .95; GFI: .85; AGFI: .83; SRMR: .06). In the second order confirmatory analysis, the three-factor construct was found to merge with an upper-construct which named Multicultural Counseling Competency.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/7 Spring 2015

As a result, it is thought that the Multicultural Psychological Consulting Competencies Scale is consistent with the scales in the literature in terms of subscales, and it is a valid and reliable tool to be used for assessing multicultural competencies of counselors.

Key Words: Multiculturalism, multicultural counseling, multicultural counseling competencies, multicultural counseling competencies scale, scale development

Giriş

Sosyolojik bir kavram olan çokkültürlülük en temel anlamı ile aynı bölgede birden fazla farklı kültürün bir arada yaşamasını ifade eder (Kymlicka, 1998). Ancak bu kavram sadece kültürlerin bir arada bulunması olarak nitelendirilmemelidir. Taylor (1996), çokkültürlülüğün sadece farklı kültürlerin yaşamasına izin vermek değil, onları kabul etmek ve onların değerlerini tanımak anlamlarına geldiğini ifade etmektedir. Çokkültürlülük sadece etnik köken ve ırk olarak da değerlendirilmemelidir. Amerikan Psikologlar Derneği (Amerikan Psychological Assosocation, APA) çokkültürlülüğü ırk, etnik yapı, dil, cinsel yönelim, cinsiyet, yaş, engellilik, sosyal sınıf, dinsel yönelim ve diğer kültürel boyutları içeren çok yönlü bir kavram olarak tanımlamaktadır.

Toplumların çokkültürlü yapısının kabul edilmesi psikoloji alanına da yansımıştır. Kültürel psikoloji, yerlilik psikolojisi ve kültürlerarası psikoloji gibi kültüre vurgu yapan alanlar ortaya çıkmıştır. Psikolojik danışma alanında çokkültürlülük, çokkültürlü psikolojik danışma ya da Türkiye’de kullanılan ifadesi ile kültüre duyarlı psikolojik danışma olarak ifade edilmektedir. Arredondo ve diğerlerine (1996), göre çokkültürlü psikolojik danışma, psikolojik danışma etkileşiminde çokkültürlü ve kültüre özgü farkındalık, bilgi ve beceri sahibi olunmasını içeren uygulamaları ifade eder. Sue ve Torino (2005), çokkültürlü psikolojik danışma ve terapiyi danışanların değerlendirme, teşhis ve terapisinde danışanların değerleri ve yaşam deneyimlerinde oluşan hedefler belirleme, bu deneyimlere uygun yardım rolleri sergileyebilme, danışanların kişiliklerinin bireysel, grup ve evrensel boyutlarını bilme, evrensel ve kültüre özgü stratejileri kullanma olarak tanımlamışlardır.

Çokkültürlü psikolojik danışma yaklaşımı 1950’li yıllardan beri üzerinde çalışılan bir alandır. Başlangıçta sadece etnik kökene odaklanan araştırmalar (Christensen, 1975; Pedersen, 1978; Sue ve Sue, 1972; Sue ve Sue, 1977; Vontress, 1976) var olsa dahi cinsel yönelim, engellilik gibi öğeleri de içine alan kavramlar araştırmalara konu edinilmeye başlanmıştır (Davis, 2014; Lewis, 2006; Mpofu ve Harley, 2006; Swanson, 1993; Whitman ve Bidell, 2014). Türkiye’deki alanyazın değerlendirildiğinde ise çokkültürlü psikolojik danışmaya ilişkin çalışmaların sınırlı olduğu söylenebilir. Bu alanda gerçekleştirilen ilk çalışmalardan biri, çokkültürlü psikolojik danışmaya ilişkin kuramsal bir derleme (Koç, 2003) çalışmasıdır. Çalışma kapsamında çokkültürlü psikolojik danışma alanyazını ele alınmış, çokkültürlü psikolojik danışmanın kuramsal temelleri ve uygulamaları ifade edilmiştir. Başka bir çalışmada ise Bektaş (2006), çokkültürlü psikolojik danışma yeterliklerini ülkemizdeki psikolojik danışman eğitimi bağlamında değerlendirmiştir. Çalışma kapsamında çokkültürlü psikolojik danışma yeterlikleri açıklanmış, çokkültürlü psikolojik danışmanın, Türkiye’deki mevcut rehberlik ve psikolojik danışman eğitimindeki yeri incelenmiştir. Bu konuda rastlanan diğer bir araştırmada ise (Kararımak, 2008) çokkültürlülük kavramının psikolojik danışma alanına ve uygulamalarına etkisi konu edinilmiştir. Kağnıcı (2011), kültüre duyarlı psikolojik danışma dersinin, öğrencilerin çokkültürlü psikolojik danışma yeterlikleri üzerindeki etkisini değerlendirilmiş, yaşantısal öğretim etkinliklerinin çokkültürlü psikolojik danışma yeterliklerinin geliştirilmesinde etkili olduğu ifade etmiştir. Bir diğer çalışmada (Kağnıcı,

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/7 Spring 2015

2013) ise çokkültürlü psikolojik danışma eğitiminin nasıl verilmesi konusunda değerlendirmelerde bulunmuş, rehberlik ve psikolojik danışma eğitiminde çokkültürlü psikolojik danışma yeterliklerinin nasıl kazandırılabilmesine ilişkin öneriler sunulmuştur. Psikolojik danışma ve rehberlik alanı dışında ancak yine eğitim bilimleri alanının da çokkültürlülüğü konu edinen çalışmalar yapıldığı gözlenmektedir. Öğretim elemanlarının çokkültürlü yeterlikleri ve çokkültürlü eğitime bakış açılarının değerlendirildiği çalışmalar (Başbay, Kağnıcı ve Sarsar, 2013; Demir, 2012) ve öğretmenlerin çokkültürlü eğitime ilişkin tutumlarına yönelik çalışmalar (Çekin, 2013; Çoban, Karaman ve Doğan, 2010; Polat ve Kılıç, 2013; Yazıcı, Başol ve Toprak, 2009) değerlendirildiğinde Türkiye’de çokkültürlülükle ilişkili çalışmaların son dönemde artış gösterdiği ifade edilebilir.

Çokkültürlü Psikolojik Danışma Yeterlikleri

Amerikan Psikolojik Danışmanlar Derneği (ACA), Amerikan Psikologlar Derneği (APA) gibi meslek kuruluşları ruh sağlığı çalışanlarının farklı kültüre mensup danışanları ile çalışırken kültürel yeterliklere sahip olması gerektiğini ifade etmektedir. Diğer yandan Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik alanında faaliyet gösteren ve mesleki çalışmalar yapan Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği tarafından yayımlanan (2011) etik kurallar kitapçığında da danışanların kültürel özelliklerinin farkında olma gerekliliği bir etik kural olarak ifade edilmiştir. Alanyazında çokkültürlü psikolojik danışma yeterlikleri bir gelişim süreci göstermiştir. Bu alanda ilk olarak Sue ve diğerleri (1982), kültürlerarası psikolojik danışma yeterlikleri isimli çalışması ile çokkültürlü psikolojik danışma yeterliklerini ifade etmeye çalışmıştır. Daha sonraki süreçte Sue, Arredondo ve McDavis (1992) ve Arredondo ve diğerleri (1996) tarafından çokkültürlü psikolojik danışma yeterlikleri standartları ifade edilmiştir. Arredondo ve diğerleri (1996) tarafından ifade edilen yeterlikler ACA’nın bir kolu olan Çokkültürlü Psikolojik Danışma ve Gelişim Derneği (Association for Multicultural Counseling and Development - AMCD) tarafından yeterlikler standartları olarak kabul edilmiştir.

Çokkültürlü psikolojik danışma yeterlikleri üç ana alandan meydana gelir. Bunlar psikolojik danışmanların kendi varsayım, değer ve önyargılarının farkında olması, farklı kültüre mensup danışanların dünya görüşlerini anlayabilme ile kültüre özgü ve evrensel müdahale stratejilerini kullanabilme olarak ifade edilmiştir (Arredondo ve diğerleri, 1996). Her alt alan ise kendi içerisinde inanç ve tutumlar, bilgi ve beceri boyutlarına ayrılır. Tutumlar ve İnançlar alt boyutu; psikolojik danışmanların diğer etnik ve ırksal gruplara ilişkin önyargılarının farkında olmasını, farklılıklara saygı duymasını, kültürel üstünlük yerine kültürel eşitlik anlayışına sahip olmasını, geleneksel danışma yaklaşımlarının tüm insanlar için uygun olamayabileceğinin bilinmesini ifade etmektedir (Corey, 2008). Ayrıca bu alt alan, çokkültürlü farkındalık olarak da ifade edilebilir. Çokkültürlü bilgi alt boyutu psikolojik danışmanın ve danışanların dünya görüşlerini ve bu görüşlerin yansımaları olan bilgileri anlayabilmesini ifade eder. Çokkültürlü beceri alt boyutu ise; kültüre özgü müdahaleleri uygulayabilme, psikolojik danışmanın farklı kültürlere ilişkin önyargılarını ve kültürel değerlerini analiz edebilme, uygun yönlendirmeler yapabilme, çokkültürlülük ile ilgili araştırmaları takip edebilme gibi yetkinlikleri içerir. Beceri boyutu en genel anlatımı ile spesifik becerileri ve müdahale stratejilerini kapsar ve tüm alt boyutlar kişisel ve kurumsal yetkinlikleri ifade eder (Toporek ve Reza, 2001).

Çokkültürlü Psikolojik Danışma Yeterliklerinin Değerlendirilmesi

Çokkültürlü psikolojik danışma yeterlikleri standartlarının belirlenmesi çokkültürlü psikolojik danışma yeterliklerinin değerlendirilmesi konusunu da beraberinde getirmektedir. Çokkültürlü yeterliklerin ölçülmesi alanyazında tartışılan bir konu olup bu konuda farklı görüşlere rastlanılmakla birlikte, yeterliklerin tam olarak nasıl ölçülebileceği konusunda bir fikir birliği yoktur (Constantine ve Ladany, 1996; Dunn ve diğerleri, 2006; Ponterotto, Rieger, Barrett, ve Sparks, 1994;

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/7 Spring 2015

Ponterotto ve diğerleri, 1996). Çokkültürlü psikolojik danışma yeterliklerinin değerlendirilmesinde, bireysel değerlendirme araçları, kurumsal / program değerlendirme araçları ve portfolyo gibi yöntemler kullanılmaktadır (Dunn, Smith ve Montoya, 2006; Hays, 2008). Bireysel değerlendirme araçları uzmanların kendi yeterlik algıları ile değerlendirme yaptıkları özyeterlik araçlarından oluşur (LaFromboise, Coleman ve Hernandez, 1991; Sodowsky, Taffe, Gutkin ve Wise, 1994; Kim, Cartwright, Asay ve D'Andrea, 2003; Ponterotto, Gretchen, Utsey, Rieger ve Austin, 2002; Holcomb-McCoy ve Myers, 1999). Kurumsal değerlendirme araçları ise sunulan eğitim programları ve müfredatlarının çokkültürlü psikolojik danışma yeterlikleri kapsamında değerlendirilmesini içerir (Ponterotto, Alexander ve Ingrid, 1995; Pope-Davis, Liu, Nevitt ve Toporek, 2000). Portfolyo yöntemi ise psikolojik danışmanların danışma süreçleri ile ilgili hazırladıkları portfolyoların değerlendirilmesini ifade eder. Bu portfolyo içerisinde danışmalara ilişkin ses ve video kayıtları, vaka raporları ve süpervizör değerlendirmeleri bulunabilir (Coleman, Morris ve Norton, 2006).

Çokkültürlü psikolojik danışma ile ilgili az da olsa araştırma bulunmasına rağmen, Türkiye'de bu yeterlikleri değerlendirecek bir ölçme aracına rastlanamamıştır. Bu sebeple psikolojik danışmanların çokkültürlü psikolojik danışma yeterliklerine ilişkin bir ölçek geliştirilmesi ihtiyacı doğmuştur. Bu çalışma kapsamında psikolojik danışmanların çokkültürlü psikolojik danışma yeterliklerine ilişkin değerlendirmede bulunulabilecek bir ölçme aracı geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Veri Toplama Aracının Hazırlanması

Ölçek geliştirme sürecinde ilk olarak ilgili alanyazın taranmış ve alanyazında sıklıkla kullanılan bireysel değerlendirme araçları değerlendirilmiştir. Ek olarak üniversite psikolojik danışma ve rehberlik merkezinde uzman olarak çalışmakta olan beş psikolojik danışman ile iki saat süren bir odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Görüşmede öncelikli olarak psikolojik danışmanların farklı kültüre mensup danışan kavramından ne anladığı, hangi öğeleri kültürel farklılık olarak gördüğü, farklı kültüre mensup danışanlarla çalışırken karşılaştıkları güçlüklerin olup olmadığı, varsa bu güçlüklerin üstesinden gelme yöntemleri, çokkültürlü psikolojik danışma konusu hakkında bilgi sahibi olup olmadıkları ve bu konu hakkındaki görüşleri alınmaya çalışılmıştır. Bu görüşler içerik analizi ile değerlendirilmiştir. İlgili alanyazın ve odak grup görüşmesinden elde edilen geribildirimlerle birlikte 93 maddeden oluşan bir madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan madde havuzu, kültürel psikoloji ve çokkültürlü psikolojik danışma ile ilgili çalışmaları bulunan yurtiçinden dört, yurtdışından Türk kökenli bir öğretim üyesine gönderilmiş, maddeleri çokkültürlü yeterlikleri değerlendirme yönünden değerlendirmeleri istenmiştir. Ancak yurtiçindeki iki öğretim elemanından geri dönüş alınamamıştır. Aynı madde havuzu Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda rehber öğretmen/psikolojik danışman olarak çalışan 96 psikolojik danışmana sorulmuş maddelerin anlaşılabilirliği ve uygunluğu değerlendirilmiştir. Uzman görüşleri ile birlikte en az iki öğretim üyesinin uygun olmadığı yönünde puanladığı maddeler ölçek formundan çıkarılmış, gerekli düzeltmeler gerçekleştirilerek madde sayısı 62'ye indirilmiştir. Ölçeğin deneme formunda maddelerin kolay okunması için maddeler başlangıç cümlelerine göre gruplanmış, 'bir psikolojik danışman olarak', 'farklı kültüre mensup danışanlarımın' ve 'farklı kültüre mensup danışanlarımla çalışırken' şeklinde üç başlangıç cümlesi ile gruplandırılmıştır. Ölçek psikolojik danışmanların kendi kendilerini değerlendirecekleri bir öz değerlendirme aracı olarak tasarlandığından maddelerin 1: Beni Hiç Tanımlamıyor, 5: Beni Tamamen Tanımlıyor arasında değişen beşli likert tipi şeklinde cevaplanmasına karar verilmiştir. Ölçek deneme formuna ek olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen, demografik bilgileri ve katılımcıların çokkültürlü psikolojik danışma ile ilgili eğitim alıp almadıklarını öğrenmeye yönelik sorulardan oluşan kişisel bilgi formu da ölçek deneme formu ile birlikte katılımcılara verilmiştir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/7 Spring 2015

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu 332 psikolojik danışmandan oluşmaktadır. Çalışma grubunu oluşturan bireylerden 230'una, farklı illerdeki (Gaziantep, Eskişehir, Van, Yozgat, Tokat, Ardahan, İstanbul, Muğla) rehber öğretmen toplantılarında, geriye kalan 102 kişiye ise elektronik posta adreslerine ölçeği yanıtlamaları için bir bağlantı gönderilerek ulaşılmıştır. Çalışma grubunu oluşturan psikolojik danışmanların, kişisel bilgi formundan elde edilen bilgileri Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1 Çalışma Grubunun Profili

Katılımcı Profili	Kategoriler	N	%	Katılımcı Profili	Kategoriler	N	%
Cinsiyet	Kadın	195	58.70	Çalışılan Kurum	Okul Öncesi	14	4.22
	Erkek	137	41.30		İlkokul	98	29.50
	Lisans	269	81.00		Ortaokul	98	29.50
Eğitim Düzeyi	Yüksek Lisans	57	17.20		Lise	59	17.80
	Doktora	6	1.81		Rehberlik ve Araş. Merkezi	28	8.43
	Daha önce çokkültürlü psikolojik danışmaya ilişkin bir ders aldım	Evet	65		19.60	Özel Eğt. Ve Rehabilitasyon Merkezleri	10
Hayır		267	80.40		Üniversite (Akademik Personel)	22	6.63
Daha önce çokkültürlü psikolojik danışmaya ilişkin bir eğitim aldım	Evet	33	9.90		Özel Psikolojik Danışma Merkezi/Aile Danışa Merkezi	3	.90
	Hayır	299	90.10				

Çalışma grubundaki psikolojik danışmanların mesleki deneyim süreleri, 1 ile 31 yıl arasında değişmektedir. Katılımcıların sekizi kişi eğitimde psikolojik hizmetler programında lisans, 261 kişi ise psikolojik danışma ve rehberlik lisans programlarında lisans eğitimini tamamlamıştır. 57 kişi psikolojik danışma ve rehberlik programında yüksek lisans, altı kişi ise psikolojik danışma ve rehberlik programında doktora düzeyinde eğitim almıştır. Çalışma grubu içerisinde farklı alanlarda çalışan psikolojik danışmanlar olsa da, katılımcıların büyük çoğunluğu MEB'e bağlı kurumlarda psikolojik danışman/rehber öğretmen olarak çalışmaktadır (N=297, %89.46).

Bulgular

Açımlayıcı Faktör Analizi

Verilerin faktör analizine uygun olup olmadığını belirlemek üzere KMO değeri ve Bartlett Küresellik testi anlamlılık düzeyi incelenmiştir. KMO değerinin .70'den yüksek olması ve Bartlett Küresellik Testinin anlamlı olması gerektiği ifade edilmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012). Yapılan analizde ölçek maddelerine ait KMO değeri .90 ve Bartlett Küresellik testi anlamlılık düzeyi .00 çıkmıştır ($X^2=9158.03$, $p<0.001$). Bu değerler verilerin faktör analizine uygun olduğu göstermektedir.

Faktör analizi kapsamında faktörleştirme tekniği seçilirken, hangi faktörleştirme tekniği seçilirse seçilsin, döndürme teknikleri kullanılmaksızın analizin yorumlanabilir sonuçlar vermeyebileceği ifade edilmektedir (Çokluk ve diğerleri, 2012). Araştırma kapsamında varimax döndürme yöntemi kullanılmış ve ölçek kuramsal görüşlere (Arredondo ve diğerleri, 1996; Sue ve diğerleri, 1992) ve yamaç birikinti grafiği sonuçlarına göre üç faktörlü yapıya zorlanmıştır. Faktör

Turkish Studies

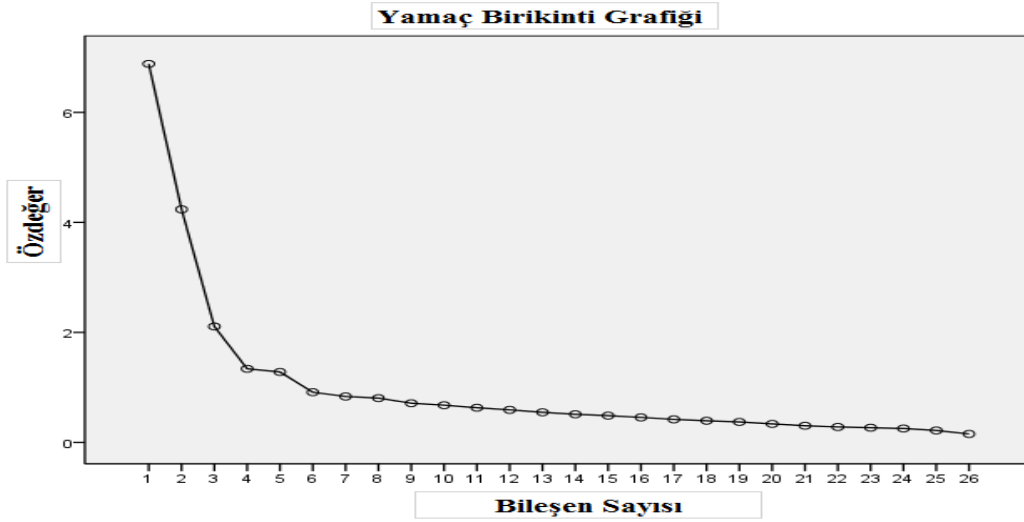
International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/7 Spring 2015

analizinde maddelerin faktör yükleri alt sınırı .40 olarak alınmıştır (Çokluk ve diğerleri, 2012; Şencan, 2005). Bu sınırın altında kalan maddeler, kuramsal olarak beklenmeyen alt boyuta yerleşen ve birden fazla faktöre arasında .10'den daha az faktör yükü bulunan maddeler ölçekten çıkarılmış bu çerçevede 26 maddeden oluşan 3 faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Analiz sonrası elde edilen özdeğer, varyans ve yığılımlı varyans değerleri Tablo 2'de, yamaç birikinti grafiği Şekil 1'de, maddelerin faktörlere dağılımı ve madde faktör yükleri ise Tablo 3'te, gösterilmiştir.

Tablo 2 Varimax döndürme sonrası faktörlere ilişkin özdeğer, varyans ve yığılımlı varyans değerleri

Faktör	Özdeğer	Açıklanan Varyans	Yığılımlı Varyans
1	6.88	26.47	26.47
2	4.24	16.29	42.76
3	2.11	8.10	50.86

Şekil 1. Varimax döndürme sonrası yamaç birikinti grafiği (Scree plot)

Tablo 3 Maddelerin faktörlere dağılımı

Madde Numarası	Faktörler		
	Beceri	Farkındalık	Bilgi
Madde 26	.80	.10	
Madde 23	.77		
Madde 18	.72		.22
Madde 11	.71	.13	.15
Madde 5	.66		.19
Madde 14	.66		.21
Madde 6	.65		
Madde 9	.61		.21
Madde 21	.56		.21
Madde 22	.56		.14
Madde 3	.50		.14
Madde 12		.81	.11
Madde 7	.12	.79	
Madde 10		.78	
Madde 24	.11	.78	
Madde 17		.74	
Madde 4	.11	.73	
Madde 2		.63	
Madde 19		.61	
Madde 15		.50	
Madde 16	.21		.81
Madde 8	.18		.81
Madde 13	.20		.80
Madde 25	.37		.68
Madde 1			.54
Madde 20	.39		.54

Şencan (2005), her faktörün altında en az üç madde olması gerektiğini ifade etmektedir. Varimax döndürme sonucunda oluşan faktör özdeğerleri, varyans ve yığılımlı varyans değerleri ile yamaç-birikinti grafiği birlikte incelendiğinde özdeğeri 1'den büyük üç faktör olduğu, yamaç-birikinti grafiğinin üç faktörlü yapıyı gösterdiği, bu faktörler altında en az üç maddenin bulunduğu ve faktörler altında toplanan maddelerin aynı kavramsal anlama sahip olduğu belirlenmiştir. Tespit edilen bu üç faktörün toplam varyansın % 50.86'sını açıkladığı görülmektedir. Ölçeğin birinci faktörü on bir maddeden oluşmaktadır. Maddeler toplam varyansın % 26.47'sini açıklamaktadır. Bu faktördeki maddeler çokkültürlü psikolojik danışma becerisi ile ilgili maddelerden oluştuğu gözlenmiştir. Birinci faktörde bulunan maddelerin faktör yükleri .50 ile .80 arasında değişmektedir. İkinci faktör dokuz maddeden oluşmaktadır. İkinci faktör toplam varyansın %16.29'unu açıklamaktadır. Bu faktördeki maddeler çokkültürlü farkındalık olarak nitelendirilebilecek maddelerden oluşmaktadır. İkinci faktörde bulunan maddelerin faktör yükleri .50 ile .81 arasında değişmektedir. Üçüncü faktör ise altı maddeden oluşmaktadır. Üçüncü faktör toplam varyansın % 8.10'unu açıklamaktadır. Bu faktördeki maddeler çokkültürlü bilgi ile ilgili maddelerden oluşmaktadır. Üçüncü faktörde bulunan maddelerin faktör yükleri ise .54 ile .81 arasında değişmektedir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/7 Spring 2015

Doğrulayıcı Faktör Analizi

Doğrulayıcı faktör analizi (DFA) araştırmaların ileri aşamalarında, bir teorinin test edilmesinde kullanılan gelişmiş bir tekniktir (Tabachnick ve Fidell, 2013). DFA, yapısal eşitlik modeline dayanan bir hipotez testidir ve bu teknik uyum istatistiklerine dayanır. DFA, öngörülen modelin gözlenen değişkenlerle ne derece örtüştüğünü ortaya koyar (Şencan, 2005). Çokkültürlü Psikolojik Danışma Yeterlikleri Ölçeğinin faktör yapısını test etmek amacıyla yapılan DFA için AFA'nın yapıldığı veri seti kullanılmıştır. DFA ile Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlikleri ölçeği faktör yapısı LISREL 8.51 (Jöreskog ve Sörbom, 1996) programında incelenmiştir. DFA'nın kullanıldığı faktör analizi yöntemlerinde modelin istatistiksel uygunluğunu gösteren bazı referans değerleri kullanılmaktadır. Bu çalışmada; sıklıkla kullanılan ki-karenin serbestlik derecesine bölümünden elde edilen değer (X^2/ sd), Uyum İyiliği Endeksi (Goodness of Fit Index; GFI), Düzeltilmiş İyilik Uyum Testi (Adjusted Goodness of Fit Index; AGFI), Karşılaştırmalı Uyum Endeksi (Comperative Fit Index; CFI), Artan Uyum Endeksi (Incremental Fit Index; IFI), ve Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (Root Mean Squared Error of Approximation; RMSEA), Normlaştırılmış Uyum İndeksi (Normed Fit Index; NFI) , Normlaştırılmamış Uyum İndeksi (Non-Normed Fit Index; NNFI), Standardize Edilmiş Artık Ortalamaların Karekökü (Standardized Root Mean Square Residual; SRMR) ölçütlerinden yararlanılmıştır. Bir modelin iyi uyum göstermesi için RMSEA değerinin .06'dan küçük olması gerekmekte ancak bu değer .08'e kadar çıkması da kabul edilebilir sınırlar içerisinde yer almaktadır (Hu ve Bentler, 1998). Ki-karenin serbestlik derecesine bölümünden çıkan sonucun 5'ten küçük olması yeterli görülürken, 2'den küçük olması modelin mükemmel uyumunun işareti olarak kabul edilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Ayrıca, GFI, CFI, IFI, NNFI değerlerinin .90'ın üzerinde çıkması kabul edilebilir olduğu, .95 ile 1.00 arasında olması ise modelin mükemmel uyum gösterdiği anlamına gelmektedir (Hu ve Bentler, 1999).

DFA sürecinde, ilk olarak hiçbir modifikasyon gerçekleştirilmeden birinci düzey DFA gerçekleştirilmiştir. Yapılan analiz sonucunda ölçme modelinde yer alan göstergelere ait t değerlerinin 8.33 ile 16.91 arasında değiştiği ve bu değerlerin .05 düzeyinde anlamlı oldukları belirlenmiştir. Analizlere bağlı olarak ortaya çıkan uyum indeksleri Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4 Modifikasyon Öncesi Birinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İndeksleri

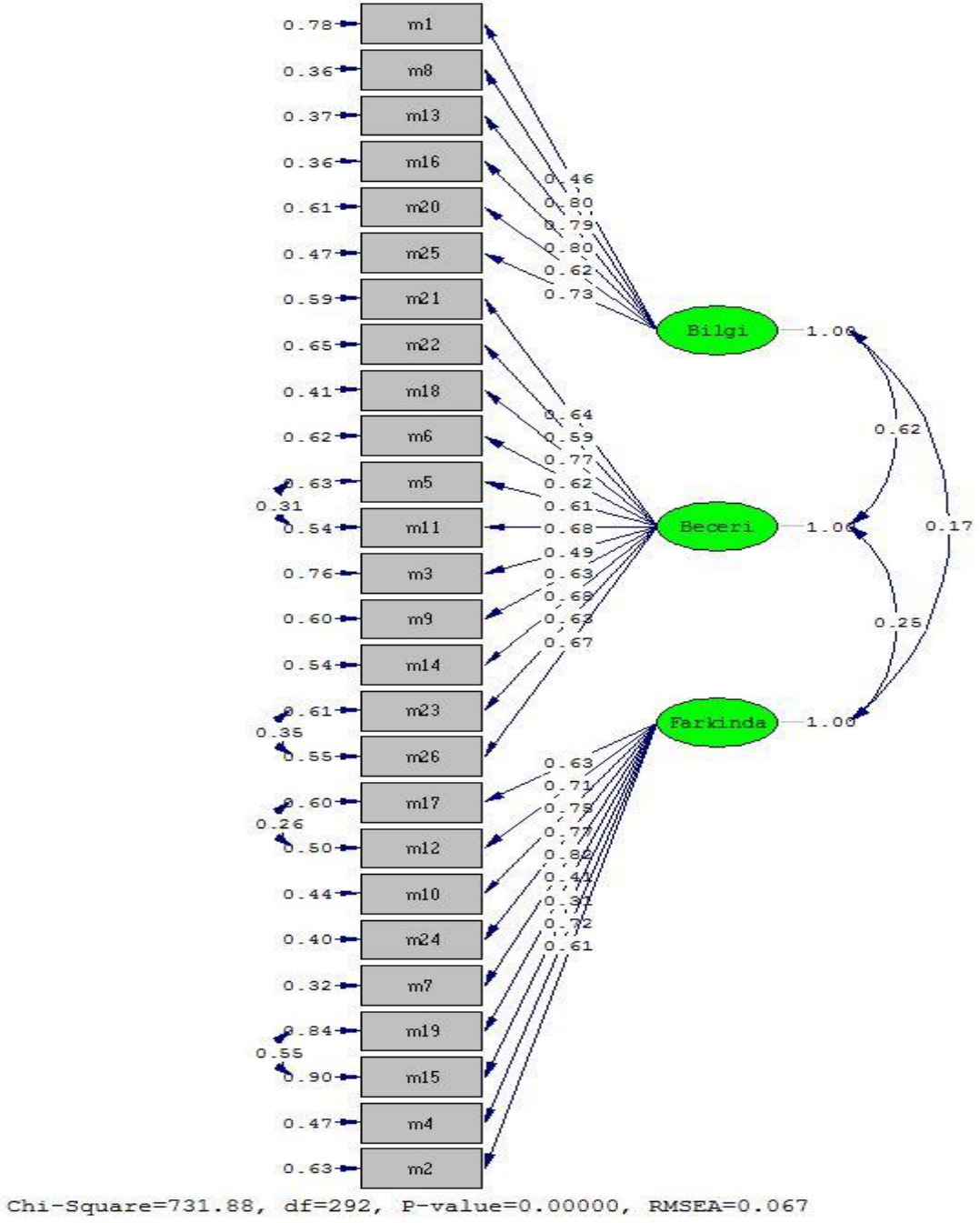
Uyum İndeksi	Değerler	Uyum İndeksi	Değerler
X ² / sd (1208.46 / 296)	4.08	IFI	0.91
RMSEA (0.091; 0.10)	0.10	AGFI	0.74
NFI	0.88	GFI	0.78
NNFI	0.90	SRMR	0.07
CFI	0.91		

Tablo 4'teki sonuçlar incelendiğinde, ÇPDYÖ'nün bazı uyum indekslerinin (RMSEA, GFI, AGFI ve NFI) kabul edilebilir sınırlar içinde yer almadığı gözlenmiştir. Bu nedenle analizin sonucunda ortaya çıkan modifikasyon önerileri incelenmiş ve model üzerinde gerçekleştirilecek dört modifikasyon ile ölçme modeline ait uyum değerlerinin iyileştirilebileceği belirlenmiştir. Modifikasyon önerilerine göre madde 12 ile madde 17 arasına eklenecek hata kovaryansının Ki-Kare üzerinde 63.0'lık, madde 5 ile madde 11 arasına eklenecek hata kovaryansının Ki-Kare üzerinde 76.10'lık, madde 23 ile madde 26 arasına eklenecek hata kovaryansının ise Ki-Kare üzerinde 110.80'lik; madde 19 ile madde 15 arasına eklenecek hata kovaryansının ise Ki-Kare üzerinde 133.90'luk bir azalmaya yol açacağı gözlenmiştir. Bu maddeler incelendiğinde içerik bakımından da birbirlerine benzer nitelikte oldukları görülmüştür. Bu doğrultuda, söz konusu maddeler arasına hata kovaryansları eklenerek ölçüm modeli yeniden test edilmiştir. Birinci düzey DFA sonuçları, Tablo 5'te; birinci düzey DFA diyagramı Şekil 2'de gösterilmiştir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/7 Spring 2015

Şekil 2. Birinci Düzey DFA Diyagramı

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/7 Spring 2015

Tablo 5 Modifikasyon Sonrası Birinci Düzey DFA Uyum İndeksleri

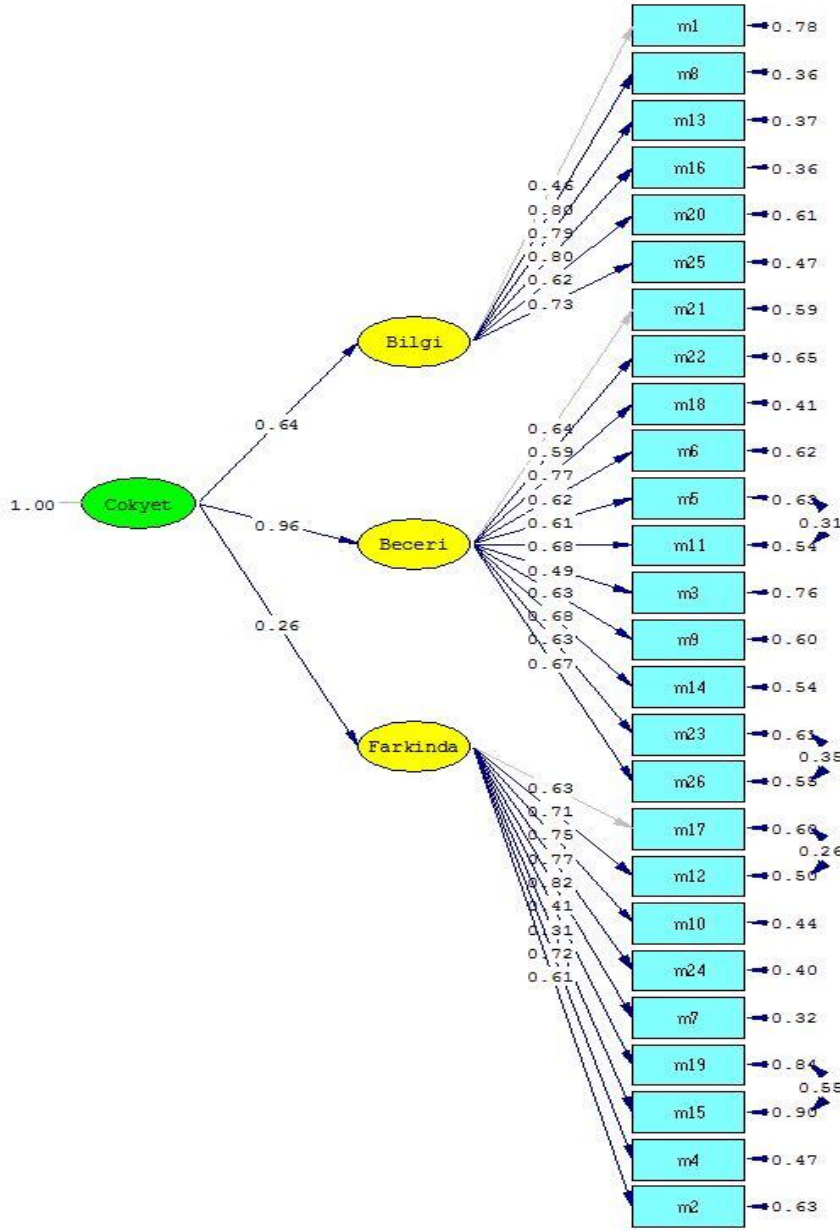
Uyum İndeksi	Değerler	Uyum İndeksi	Değerler
X^2/ sd (731.88 / 292)	2.51	IFI	0.95
RMSEA (0.061 ; 0.074)	0.07	AGFI	0.83
NFI	0.92	GFI	0.85
NNFI	0.95	SRMR	0.06
CFI	0.95		

Tablo 5’de görülen birinci düzey DFA sonuçları değerlendirildiğinde, modifikasyon öncesi kabul edilebilir sınırlarda olmayan uyum değerlerinin (RMSEA, NFI, AGFI, GFI) diğer uyum indeksleri ile birlikte değerlendirildiğinde kabul edilebilir uyuma işaret ettiği gözlenmiştir.

Araştırma kapsamında ikinci düzey DFA yapılarak alt boyutların bir üst faktörde birleşip birleşmediği test edilmiştir. Yapılan analizler farkındalık, bilgi ve beceri alt boyutlarının bir üst yapıda birleştiğini doğrulamıştır. İkinci düzey DFA’ya ilişkin uyum değerleri Tablo 6’da, ikinci düzey DFA diyagramı Şekil 3’te gösterilmiştir.

Tablo 6 İkinci Düzey DFA Uyum İndeksleri

Uyum İndeksi	Değerler	Uyum İndeksi	Değerler
X^2/ sd (731.88 / 292)	2.51	IFI	0.95
RMSEA (0.061 ; 0.074)	0.07	AGFI	0.83
NFI	0.92	GFI	0.85
NNFI	0.95	SRMR	0.06
CFI	0.95		

Chi-Square=731.88, df=292, P-value=0.00000, RMSEA=0.067

Şekil 3 İkinci Düzey DFA Diyagramı

Çokkültürlü Psikolojik Danışma Yeterlikleri Ölçeğinin güvenilirliğinin belirlenmesi için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı, uygulamanın yapıldığı 332 kişilik çalışma grubu verileriyle değerlendirilmiştir. Tüm ölçek maddeleriyle, alt faktörlere ilişkin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı değerleri Tablo 7'de verilmiştir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/7 Spring 2015

Tablo 7 ÇPDYÖ ve Alt Boyutların Cronbach Alfa Katsayıları

Cronbach Alfa	Faktörler			ÇPDYÖ
	Beceri	Farkındalık	Bilgi	
	.88	.88	.84	.88

Tablo incelendiğinde ölçeğinin iç tutarlılık katsayısının .88, birinci faktör olan beceri alt ölçeği için iç tutarlılık katsayısı .88, ikinci faktör olan farkındalık alt ölçeği için .88 ve üçüncü faktör olan bilgi alt ölçeği için .84 olduğu gözlenmektedir. Ölçeğin tamamı için hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ise .88'dir. Bir ölçme aracı için hesaplanan güvenilirlik katsayısının .70 ve daha yüksek olması test puanlarının güvenilirliği için genel olarak yeterli görülmektedir (Büyüköztürk, 2008). Buna göre Çokkültürlü Psikolojik Danışma Yeterlikleri Ölçeği'nin ve alt ölçeklerinden elde edilen katsayılar, ölçeğin yeterli oranda güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır.

Testin güvenilirliği anlaşıldıktan sonra, test maddelerinin güvenilirliğini sınamak üzere Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Tekniği kullanılarak madde analiz işlemleri gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda her bir madde ile test toplam puanı arasındaki ilişkiye bakılarak madde-toplam korelasyonu değerleri hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8 Madde - Toplam Korelasyonu

Madde	Madde – Toplam Korelasyonu	Madde	Madde – Toplam Korelasyonu
Madde 1	.27**	Madde 14	.49**
Madde 2	.50**	Madde 15	.39**
Madde 3	.42**	Madde 16	.47**
Madde 4	.52**	Madde 17	.56**
Madde 5	.51**	Madde 18	.57**
Madde 6	.45**	Madde 19	.42**
Madde 7	.58**	Madde 20	.50**
Madde 8	.43**	Madde 21	.48**
Madde 9	.49**	Madde 22	.38**
Madde 10	.59**	Madde 23	.50**
Madde 11	.56**	Madde 24	.56**
Madde 12	.60**	Madde 25	.52**
Madde 13	.46**	Madde 26	.57**

**p<.01

Tablo 8'de de gözlendiği üzere her bir madde için madde toplam puan arasındaki korelasyonlar .27 ile .60 arasında değişmektedir. Ve tüm değerler .01 düzeyinde anlamlıdır.

Diğer bir güvenilirlik analizi yöntemi ise maddeler arası korelasyonları değerlendirmektir. Maddeler arası korelasyonlarda ise .90'dan büyük olan değerlerin çoklu bağlantı problemini

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/7 Spring 2015

gösterdiği bu yüzden ölçekte bu düzeyde ilişkiye sahip maddelerin olmaması gerektiği ifade edilmektedir (Çokluk ve diğerleri, 2012). Maddeler arası korelasyonlar Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. Maddeler arası Korelasyon

Madde	M2	M3	M4	M5	M6	M7	M8	M9	M10	M11	M12	M13	M14	M15	M16	M17	M18	M19	M20	M21	M22	M23	M24	M25	M26																									
M1	-	0.05																																																
M2		-	0.09	.11*																																														
M3			-	0.06	.40*	0.00																																												
M4				-	.12*	.25**	0.09	0.07																																										
M5					-	.32*	.12*	.29**	0.04	0.07																																								
M6						-	.09	.14*	.64*	0.07	.49*	0.01																																						
M7							-	.00	.15*	.30*	.20**	0.09	.43**																																					
M8								-	.25*	.11*	.39*	.28*	0.07	.36**	.19**																																			
M9									-	.13*	0.06	.65*	.11*	0.02	.53*	0.09	.51*	0.04																																
M10										-	.08	.34*	.25*	.21*	.42*	.61*	.17*	.30*	.14*	.15**																														
M11											-	.16*	.62*	.12*	0.09	.56*	.12*	0.08	.45*	.13*	.47*	-.01																												
M12												-	.12*	.27*	0.04	.27*	.62*	0.01	.17*	.37*	.20**	0.10	.32**																											
M13													-	.24*	0.09	.40*	0.07	.52*	.32*	0.08	.40*	.39*	0.09	.37**	0.02	.19**																								
M14														-	.07	0.09	.34*	0.10	.24*	.14*	.29*	0.08	0.08	.28*	0.06	.14*	-.06																							
M15															-	.03	.30*	.71*	.14*	.27*	.11	.28*	.60*	0.05	.15*	.27*	.21**	.13*	.26**																					
M16																-	.09	.33*	0.07	.09	.71*	.13*	.51*	.12*	0.05	.45*	.14*	0.09	.45*	0.09	.43*	-.03																		
M17																	-	.14*	.35*	0.05	.47*	.31*	0.11	.45*	.16*	.44*	.31*	.12*	.52*	.47*	0.08	.35**	.13*	.13*																
M18																		-	-.03	.41*	0.02	.67*	0.05	0.08	.47*	0.04	.32*	0.03	0.04	.32*	0.03	0.01	.36*	0.08	.21*	-.03														
M19																			-	.05	.34*	0.10	.54*	0.08	.32*	.47*	0.11	.47*	0.10	.34*	.36*	.17*	.25*	.34*	0.10	.21**	0.05	.22**												
M20																				-	.26*	0.05	.50*	0.08	.30*	0.08	.39*	.25*	0.05	.33*	0.10	.36*	.25*	0.08	.32*	.45*	0.10	.25**	0.08	.13*										
M21																					-	.36*	.17*	-.03	.52*	0.01	.17*	0.00	.37*	.21*	0.04	.27*	0.08	.42*	.20*	0.00	.32*	.22*	.36**	0.08	.16**									
M22																						-	.30*	.32*	.32*	0.04	.46*	0.10	.25*	0.09	.41*	.20*	0.09	.54*	0.04	.36*	.18*	.16*	.41*	.57*	.14*	.26**	.12*	0.04						
M23																							-	.11	-.0010	0.09	0.08	.36*	.14*	.50*	.25*	0.09	0.00	.58*	.16*	.62*	.14*	-.01	.65*	.12*	.16*	.57*	0.07	.47*	0.04					
M24																								-	.07	.30*	.36*	.48*	0.02	.44*	.13*	.53*	0.01	.34*	.49*	.14*	.35*	.12*	.35*	.60*	.14*	.24*	.38*	0.04	.25**	0.09	.34**			
M25																									-	.34*	.15*	.77*	.32*	.34*	.40*	0.08	.48*	.11*	.23*	.12*	.47*	.25*	0.10	.63*	0.10	.43*	.19*	.16*	.42*	.51*	.14*	.33**	.16*	.12*
M26																										-																								

*p< .05, **p< .01

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/7 Spring 2015

Tablo 9’da gözleendiği üzere maddelerin hiç biri diğeri ile .90’dan daha yüksek korelasyona sahip değıldir. Maddeler arası korelasyonlar anlamlı düzeyde ve .01 ile .77 arasında değışmektedir.

Ölçek maddelerinin ayırt ediciliğinin değıerlendirilmesi için, ölçek toplam puanında en yüksek puan alan üst yüzde 27’lik grup ile toplam puanda en düşük puan alan alt yüzde 27’lik grup arasında bağımsız grup *t* testi yapılmıştır. Bu bağlamda her bir maddenin ayırt edici, dolayısıyla güvenilir olabilmesi için *t* değıerinin en az 0.05 düzeyinde anlamlı bir sonuç vermesi beklenmektedir. Ulaşılan *t* testi sonuçları Tablo 10’de görülmektedir.

Tablo 10 ÇPDYÖ’den alınan toplam puana göre alt %27 ve üst %27’lik Grupların Madde Ortalamaları İçin *t* Testi Sonuçları

Madde	Grup	N	Ss	<i>p</i>	<i>t</i>	Madde	Grup	N	Ss	<i>p</i>	<i>t</i>		
M1	Üst Grup	90	3.84	1.09	0.00	5.27	M14	Üst Grup	90	4.41	0.73	0.00	8.88
	Alt Grup	90	3.03	0.97				Alt Grup	90	3.32	0.91		
M2	Üst Grup	90	4.22	1.13	0.00	10.24	M15	Üst Grup	90	3.82	1.30	0.00	7.28
	Alt Grup	90	2.45	1.19				Alt Grup	90	2.55	1.03		
M3	Üst Grup	90	4.09	1.09	0.00	6.26	M16	Üst Grup	90	4.08	0.84	0.00	7.87
	Alt Grup	90	3.04	1.15				Alt Grup	90	3.01	0.97		
M4	Üst Grup	90	4.17	1.04	0.00	10.45	M17	Üst Grup	90	4.43	0.96	0.00	12.65
	Alt Grup	90	2.47	1.14				Alt Grup	90	2.47	1.12		
M5	Üst Grup	90	4.43	0.62	0.00	8.29	M18	Üst Grup	90	4.51	0.55	0.00	9.87
	Alt Grup	90	3.48	0.90				Alt Grup	90	3.38	0.94		
M6	Üst Grup	90	4.53	0.72	0.00	7.08	M19	Üst Grup	90	3.96	1.23	0.00	7.92
	Alt Grup	90	3.59	1.04				Alt Grup	90	2.56	1.14		
M7	Üst Grup	90	4.58	0.87	0.00	12.45	M20	Üst Grup	90	4.42	0.67	0.00	9.12
	Alt Grup	90	2.52	1.30				Alt Grup	90	3.32	0.93		
M8	Üst Grup	90	3.89	0.89	0.00	6.52	M21	Üst Grup	90	4.34	0.74	0.00	7.83
	Alt Grup	90	3.02	0.91				Alt Grup	90	3.35	0.95		
M9	Üst Grup	90	4.18	0.80	0.00	7.61	M22	Üst Grup	90	4.51	0.82	0.00	6.32
	Alt Grup	90	3.18	0.95				Alt Grup	90	3.50	1.27		
M10	Üst Grup	90	4.87	0.58	0.00	14.88	M23	Üst Grup	90	4.44	0.58	0.00	8.07
	Alt Grup	90	2.32	1.52				Alt Grup	90	3.52	0.91		
M11	Üst Grup	90	4.60	0.54	0.00	9.94	M24	Üst Grup	90	4.43	0.93	0.00	11.88
	Alt Grup	90	3.52	0.88				Alt Grup	90	2.60	1.13		
M12	Üst Grup	90	4.39	0.84	0.00	13.80	M25	Üst Grup	90	4.08	0.88	0.00	8.56
	Alt Grup	90	2.33	1.14				Alt Grup	90	2.96	0.88		
M13	Üst Grup	90	4.10	0.78	0.00	7.60	M26	Üst Grup	90	4.62	0.49	0.00	10.10
	Alt Grup	90	3.09	0.99				Alt Grup	90	3.57	0.86		

Tablo 10 değıerlendirildiğinde %27’lik alt ve üst grupların madde puanlarındaki farklara ilişkin *t* değıerleri, 5.27 ile 14.88 (sd=178) arasında değıştiği ve istatistiksel açıdan gruplar arasında

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/7 Spring 2015

anlamli farklılıklar ($p<.05$) olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre ölçme aracında yer alan maddelerin ayırt edici oldukları söylenebilir.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmanın amacı psikolojik danışmanların çokkültürlü psikolojik danışma yeterlikleri algılarını ölçebilecek bir ölçek geliştirmektir. ÇPDYÖ'deki alt boyutların alanyazındaki çokkültürlü psikolojik danışma yeterlikleri standartlarında ifade edilen inanç ve tutumlar, bilgi ve beceri boyutlarına uygun olduğu gözlenmiştir (Arredondo ve diğerleri, 1996). Bu çerçevede ÇPDYÖ'deki alt boyutlardan ilki beceri alt boyutu olarak isimlendirilmiştir. Beceri alt boyutu en genel anlatımı ile kültüre özgü becerileri ve müdahale stratejilerini kapsar (Toporek ve Reza, 2001). Bu alt boyutun araştırma kapsamında incelenen ölçme araçlarının bir kısmında da var olduğu gözlenmiştir (LaFromboise ve diğerleri, 1991; Sodowsky ve diğerleri, 1994). Ancak beceri boyutu araştırma kapsamında incelenen diğer ölçeklerde gözlenmemiştir. Beceri alt boyutuna yönelik maddeleri içermesinin ÇPDYÖ'nün güçlü yanı olduğu ifade edilebilir. Beceri alt boyutundaki maddelere örnek Madde 5: *Farklı kültüre mensup danışanlarımla çalışırken sözsüz iletişimlerini uygun ve doğru bir şekilde anlayabilirim* ve Madde 22: *Farklı kültüre mensup danışanlarımla çalışırken gerektiğinde o kültüre mensup bir başka meslektaşımın konsültasyon/süpervizyon alırım* maddeleri verilebilir. ÇPDYÖ'deki alt boyutlardan ikincisi farkındalık alt boyutu olarak isimlendirilmiştir. Farkındalık boyutu çokkültürlü psikolojik danışma yeterlikleri bağlamında psikolojik danışmanın kendi değerlerinin, farklı kültüre mensup bireylere ilişkin yargılarının farkında olmasını içerir (Arredondo ve diğerleri, 1996). Farkındalık alt boyutuna verilebilecek örnek maddeler madde 4: *Farklı kültüre mensup danışanlarımla çalışırken danışanların bazı davranışlarını yadırgadığımı fark ediyorum* ve madde 12: *Bir psikolojik danışman olarak psikolojik danışman ile danışan arasındaki kültürel farkların danışma sürecine olumsuz etki yapacağını düşünürüm* maddeleridir. Son alt boyut ise bilgi olarak isimlendirilmiştir. Bilgi alt boyutu özellikle farklı kültürlere mensup bireyler hakkında kültüre özgü bilgileri bilmek, danışanların mensup oldukları kültürdeki yardım kaynakları hakkında bilgi sahibi olmayı içerir (Arredondo ve diğerleri, 1996). Madde 16: *Farklı kültüre mensup danışanlarımla aile yapıları ve hiyerarşileri hakkında bilgi sahibiyim* ve madde 1: *Farklı kültüre mensup danışanlarımla dini inanışları hakkında bilgi sahibiyim* örnek bilgi alt boyutu maddeleridir. Bilgi ve farkındalık alt boyutları araştırma kapsamında incelenen diğer ölçme araçlarının tamamında gözlenen bir alt boyuttur (Gamst ve diğerleri, 2003; Holcomb-McCoy ve Myers, 1999; Kim ve diğerleri, 2003; LaFromboise ve diğerleri, 1991; Ponterotto ve diğerleri, 2002; Sodowsky ve diğerleri, 1994). ÇPDYÖ'nün bilgi ve farkındalık boyutlarını içinde barındırmasının alanyazındaki diğer ölçme araçlarını ile tutarlığını gösterdiği ifade edilebilir.

Araştırma kapsamında incelenen bazı ölçeklerde çokkültürlü psikolojik danışma yeterlikleri standartlarından (Arredondo ve diğerleri, 1996), farklı alt boyutlarında var olabileceği ifade edilmiştir. Örneğin Holcomb-McCoy ve Myers (199) tarafından geliştirilen Çokkültürlü Psikolojik Danışma Yeterlik ve Eğitim Anketi incelendiğinde ÇPDYÖ'den farklı olarak çokkültürlü terminoloji şeklinde bir alt boyutun var olduğu gözlenmektedir. ÇPDYÖ madde havuzu aşamasında da bu alt boyuta yönelik muhtemel maddeler yazılmış ancak bu maddeler ön uygulamaya katılan psikolojik danışmanlar tarafından genel olarak 5 (Beni tamamen tanımlıyor) şeklinde puanlanmıştır. Bu yüzden bu maddeler ölçek deneme formuna dahil edilmemiştir. Sodowsky ve diğerleri (1994) tarafından geliştirilen Çokkültürlü Psikolojik Danışma Envanteri'nde çokkültürlü psikolojik danışma yeterliklerinde var olan farkındalık, bilgi ve beceri alt boyutlarına ek olarak çokkültürlü psikolojik danışma ilişkisi alt boyutunun da var olduğu ifade edilmektedir. Psikolojik danışman ve danışan arasındaki ilişkiye vurgu yapan bu alt boyuta ÇPDYÖ'de rastlanmamıştır. Sodowsky ve diğerleri (1994)'e göre çokkültürlü yeterliklerle ilgili çalışmalarda çokkültürlü psikolojik danışma ilişkisi alt boyutunun gözlenmemesinin sebebi, bilgi ve beceri boyutunda yeterli sahip olmanın çokkültürlü

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/7 Spring 2015

psikolojik danışma yeterliğine sahip olmak anlamına geldiği varsayımdır. Bu yüzden çokkültürlü psikolojik danışman eğitiminde bilgi ve becerilere değinilmekte ancak danışan ve danışman arasındaki çokkültürlü psikolojik danışma ilişkisine yeterli vurgu yapılmamaktadır. Araştırmalarda da bu ilişkiye yönelik maddeler göz ardı edilmektedir. ÇPDYÖ'nün geliştirilmesi sürecinde bu alt boyuta yönelik maddeler deneme formunda bulunsa da, katılımcıların % 80.42'sinin çokkültürlü psikolojik danışmaya ilişkin herhangi bir ders almamış olmasının çokkültürlü psikolojik danışma ilişkisini değerlendirmemesine ve bu alt boyutun ortaya çıkmamasına neden olduğu ifade edilebilir.

Geliştirilen ölçme aracının güvenilirliğini sınamak amacı ile test tekrar ve iç tutarlılık katsayıları yöntemleri kullanılabilir (Büyüköztürk, 2008). Çalışma kapsamında test tekrar uygulaması için psikolojik danışmanlardan elektronik posta adresleri alınmıştır. Katılımcıların 70'i elektronik posta adreslerini vererek test tekrar çalışmasına katılacağını ifade etmiş ancak gönderilen bağlantıyı yanıtlayan kişi sayısının 25 ile sınırlı kaldığı gözlenmiştir. Yeterli veri toplanamadığı için tekrar test uygulaması gerçekleştirilememiştir. Araştırmaları kapsamında ÇPDYÖ'yü kullanacak araştırmacıların bu sınırlılığa dikkat etmesi gerekmektedir. Diğer yandan bir başka güvenilirlik değerlendirme yöntemi olan Cronbach alfa katsayısının .70 ve daha yüksek olması test puanlarının güvenilirliği için genel olarak yeterli görülmektedir (Büyüköztürk, 2008). ÇPDYÖ'nün güvenilirliğini incelemek için de Cronbach alfa katsayıları hesaplanmış ölçeğin tamamı ve tüm alt boyutlar için güvenilir kabul edilen sınırlar içerisinde olduğu gözlenmiştir. Yine ölçek maddelerinin tamamının ölçekten en düşük puan alan alt %27 ve en yüksek puan alan üst %27 'lik gruplar arasında tüm maddelerin ayırt edici olduğu gözlenmiştir.

Sonuç olarak, açıklayıcı ve doğrulayıcı analizi faktör analizi sonuçlarına göre, Çokkültürlü Psikolojik Danışma Yeterlikleri Ölçeği'nin üç faktörlü yapıda olduğu ve bu faktörlerin sırasıyla *beceri* (11 madde), *farkındalık* (9 madde) ve *bilgi* (6 madde) ifade edilebileceği görülmüştür. Geliştirilen ölçeğin psikolojik danışmanların çokkültürlü yeterliklere ilişkin algılarını değerlendirmede kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- APA (2002). *Guidelines on multicultural education, training, research, practice, and organizational change for psychologists- American Psychological Association* [Available online at: <http://apa.org/pi/oema/resources/policy/multicultural-guidelines.aspx?item=5>], Retrieve d on June 29, 2014.
- ARREDONDO, P., TOPOREK, R., BROWN, S., SANCHEZ, J., LOCKE, D. C., SANCHEZ, J., ve STADLER, H. (1996). Operationalization of the multicultural counseling competencies. *Journal of Multicultural Counseling and Development* 24 (1), 42-78.
- BAŞBAY, A. VE KAĞNICI, D. Y. (2011). Çokkültürlü yeterlik algıları ölçeği: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Education and Science / Eğitim ve Bilim*, 36(161), 209-212.
- BAŞBAY, A., KAĞNICI, D. Y., ve SARSAR, F. (2013). Eğitim fakültelerinde görev yapmakta olan öğretim elemanlarının çokkültürlü yeterlik algılarının incelenmesi. *TURKISH STUDIES - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/3, Winter ANKARA-TURKEY*. www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.4045>, p. 47-60.
- BEKTAŞ, D. Y. (2006). Kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri ve psikolojik danışman eğitimindeki yeri. *Ege Eğitim Dergisi*, 7(1), 43-59.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2008). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/7 Spring 2015

- CHRISTENSEN, E. W. (1975). Counseling Puerto Ricans: some cultural considerations. *Personnel and Guidance Journal*, 53(5), 349-356.
- COLEMAN, H. L. K., MORRIS, D., VE NORTON, R. A. (2006). Developing multicultural counseling competence through the use of portfolios. *Journal of Multicultural Counseling and Development*, 34(1), 27-37.
- CONSTANTINE, M. G., VE LADANY, N. (1996). New visions for defining and assessing multicultural counseling competence. In D. Pope-Davis, ve H. L. K. Coleman (Ed.), *Multicultural counseling competencies: Assessment, education and training, and supervision* (pp. 482-498). Thousand Oaks, CA: Sage.
- COREY, G. (2008). *Psikolojik Danışma Kuram ve Uygulamaları* (çev. T. Ergene). Ankara: Mentis Yayıncılık.
- ÇEKİN, A. (2013). Çokkültürlülük ve din öğretimi: Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin çokkültürlü eğitime ilişkin tutumları çerçevesinde bir analiz. *TURKISH STUDIES - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8 Issue 12*. ANKARA - TURKEY. www.turkishstudies.net , DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6003>, p. 241-248.
- ÇOBAN, A. E., KARAMAN, N. G., ve DOĞAN, T. (2010). Öğretmen adaylarının kültürel farklılıklara yönelik bakış açılarının çeşitli demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 10(1), s. 125 - 131.
- ÇOKLUK, Ö., ŞEKERCİOĞLU, G. VE BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara : Pegem Akademi.
- DAVIS, D. N. (2014). Complexity overlooked: Enhancing cultural competency in the white lesbian counseling trainee through education and supervision. *Journal of Lesbian Studies*, 18(2), 192-201.
- DEMİR, S. (2012). Çok Kültürlü eğitimin erciyes üniversitesi öğretim elemanları için önem derecesi. *TURKISH STUDIES - International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7/4, Fall*. ANKARA-TURKEY. www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.3871>, p. 1453-1475.
- DUNN, T. W., SMITH, T. B., VE MONTROYA, J. A. (2006). Multicultural competency instrumentation: A review and analysis of reliability generalization. *Journal of Counseling and Development*, 84(4), 471-482.
- GAMST, G., DANA, R. H., DER-KARABETIAN, A., ARAGON, M., ARELLANO, L., MORROW, G., VE MARTENSON, L. (2004). Cultural competency revised: The California Brief Multicultural Competence Scale. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 37(3), 163-183.
- HAYS, D. G. (2008). Assessing multicultural competence in counselor trainees: A review of instrumentation and future directions. *Journal of Counseling and Development* 86(1), 95-101.
- HOLCOMB-MCCOY, C. C., VE MYERS, J. E. (1999). Multicultural competence and counselor training: A national survey. *Journal of Counseling and Development*, 77(3), 294-302.
- HU, L.T., VE BENTLER, P. M. (1998). Fit indices in covariance structure modeling: Sensitivity to under parameterized model misspecification. *Psychological Methods*, 3, 421-453.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/7 Spring 2015

doi

- HU, L. T., VE BENTLER, P. M. (1999). Cut off criteria for fit indices in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6, p. 1-55.
- KAĞNICI, D. Y. (2011). *Psikolojik danışman adaylarının çokkültürlü farkındalık ve bilgi kazanımında yaşantısal öğretimin katkısı*. 11. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresinde sunuldu. İzmir.
- KAĞNICI, D. Y. (2013). Çok kültürlü psikolojik danışma eğitiminin rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programlarına yerleştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 5(40), 222-231.
- KARAIMAK, Ö. (2008). Çok kültürlülük, kültürel duyarlılık ve psikolojik danışma. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(29), 115-129.
- KIM, B. K., CARTWRIGHT, B. Y., ASAY, P. A., VE D'ANDREA, M. J. (2003). A Revision of the Multicultural Awareness, Knowledge, and Skills Survey-Counselor Edition. *Measurement and Evaluation In Counseling and Development*, 36(3), 161-180.
- KOÇ, Z. (2003). Kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımı: Kuramsal bir açıklama. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel*
- KYMLICKA, W. (1998). *Çokkültürlü Yurttaşlık*. (çev. A.Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- LA FROMBOISE, T. D., COLEMAN, H. L., VE HERNANDEZ, A. (1991). Development and factor structure of the Cross-Cultural Counseling Inventory-Revised. *Professional Psychology: Research and Practice*, 22(5), 380-388.
- LEWIS, A. N. (2006). Three-factor model of multicultural counseling for consumers with disabilities. *Journal of Vocational Rehabilitation*, 24(3), 151-159.
- MPOFU, E., VE HARLEY, D. A. (2006). Racial and Disability Identity: Implications for the career counseling of African Americans with disabilities. *Rehabilitation Counseling Bulletin*, 50(1), 14-23.
- PEDERSEN, P. B. (1978). Four dimensions of cross-cultural skill in counselor training. *Personnel and Guidance Journal*, 56(8), 480-484.
- POLAT, I., ve KILIÇ, E. (2013). Türkiye’de çokkültürlü eğitim ve çokkültürlü eğitimde öğretmen yeterlilikleri. *Yüüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), s. 352- 371.
- PONTEROTTO, J. G., RIEGER, B. P., BARRETT, A., VE SPARKS, R. (1994). Assessing Multicultural counseling competence: A review of instrumentation. *Journal of Counseling and Development*, 72(3), 316-322.
- PONTEROTTO, J. G., ALEXANDER, C.M., VE INGRID,G. (1995). A multicultural competency checklist for counseling training programs. *Journal of Multicultural Counseling and Development*, 23(1), 11-20.
- PONTEROTTO, J. G., RIEGER, B. P., BARRETT, A., HARRIS, G., SPARKS, R., SANCHEZ, C. M., VE MAGIDS, D. (1996). Development and initial validation of The Multicultural Counseling Awareness Scale. In G.R. Sodowsky, ve J.C. Impara (Eds.), *ulticultural assessment in counseling and clinical psychology* (pp. 247-282). Buros Institute of Mental Measurements.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/7 Spring 2015

- POPE-DAVIS, D.B., LIU, W.M., NEVITT, J., VE TOPOREK, R.L. (2000). The development and initial validation of the Multicultural Environmental Inventory: A preliminary investigation. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 6(1),57-64.
- SODOWSKY, G. R., TAFFE, R. C., GUTKIN, T. B., VE WISE, S. L. (1994). Development of the Multicultural Counseling Inventory: A self-report measure of multicultural competencies. *Journal of Counseling Psychology*, 41(2), 137-148.
- SUE, D.W., BERNIER, J., DURRAN, A., FEINBERG, L., PEDERSEN, P., SMITH, E., VE VASQUEZ-NUTTAL, E. (1982). Position paper: Cross-cultural counseling competencies. *The Counseling Psychologist*, 70, 45-52.
- SUE, D. W., ARREDONDO, P., VE MCDAVIS, R. J. (1992). Multicultural counseling competencies and standards: A call to the profession. *Journal of Counseling and Development*, 70(4), 477-486.
- SUE, D. W., VE TORINO, G. C. (2005). Racial-cultural competence: Awareness, knowledge, and skills. In Carter, R. T. (Ed.), *Handbook of racial-cultural psychology and counseling: Training and practice*, (Second edition). John Wiley and Sons.
- SUE D. W., VE SUE, S. (1972). Counseling Chinese-Americans. *Personnel and Guidance Journal*, 50(8), 637-644.
- SUE, D. W., VE SUE, D. (1977). Barriers to effective cross-cultural counseling. *Journal of Counseling Psychology*, 24(5),420-429.
- ŞENCAN, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güve nilirlik ve geçerlilik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- TABACHNICK, B. G., VE FIDELL, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. Sixth Edition. Boston: Pearson Education.
- TAYLOR, C. (1996). *Çokkültürlülük* (çev. L. Köker). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- TOPOREK, R. L., VE REZA, J. V. (2001). Context as a critical dimension of multicultural counseling: Articulating personal, professional, and institutional competence. *Journal of Multicultural Counseling and Development*, 29(1), 13-30.
- VONTRESS, C. E. (1976). Counseling middle-aged and aging cultural minorities. *Personnel and Guidance Journal*, 55(3), 132-135.
- TÜRK PDR DERNEĞİ (2007). *Psikolojik danışma ve Rehberlik Alanında Çalışanlar İçin Etik Kurallar*. 7. Baskı, Ankara.
- SWANSON, J. L. (1993). Integrating a multicultural perspective into training for career counseling: Programmatic and individual interventions. *The Career Development Quarterly*,42(1), 41-49.
- YAZICI, S., BAŞOL, G. ve TOPRAK, G. (2009). Öğretmenlerin çokkültürlü eğitim tutumları: bir güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(37), 229-242.
- WHITMAN, J. S.,VE BIDELELL, M. P. (2014). Affirmative lesbian, gay, and bisexual counselor education and religious beliefs: How do we bridge the gap?. *Journal of Counseling and Development*, 92(2), 162-169. doi:10.1002/j.1556-6676.2014.00144.x

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/7 Spring 2015

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

ÖZER, Ö., İLHAN, T., Çokkültürlü Psikolojik Danışma Yeterlikleri Ölçeğinin Geliştirilmesi, *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/7 Spring 2015, p. 781-802, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8041>, ANKARA-TURKEY

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/7 Spring 2015

